

På samme måde gøres der gennem hele fremstillingen rede for Slesvigs og Holstens indbyrdes forhold og deres særlig i forhold til kongeriget, så også helstatsproblematikken, der gik i hårdknude under de slesvigske krige, er forstælbigt udlagt gennem årene.

Krig og fred og national vækkelse fra år 1800 til de slesvigske krige

Trediveårskrigen hære drog hærgende gennem landsdelene og satte sammen med pest og opgørene mellem de danske konger og Gortorp-hertugerne dybe spor i form af fattigdom og demografisk tilbagegang. Til gengæld skabte 80 års fred fra 1720-1800 fremgang og en velstand, der dog ikke var socialt ligeligt fordelt.

Den europæiske nationale vækkelse under og efter Napoleonskrigene svækkede de bånd, der samlede det dansk-norske maaarkis enkelte dele. Drømmen om nationalstaten overtrumfede nu den traditionelle kongetroskab og den regionale slesvigske identitet.

KONTAKT (mailto:ppp@pedersholm.dk)

I begyndelsen deltog dog kun et fåtal af slesvigerne aktivt i den nationale vækkelse, der var begrænset til over, og middelklassen, mens almindelige folk blot ønskede fred og ro til dagen og vejen.

Mens nationalismen med dens skel mellem dansk og tysk bredte sig nu mere og mere, voksede ønsket om at knytte Slesvig nærmere til kongeriget. Dette førte til de to slesvigske krige.

Også her leverer bogen en fin anskueliggørelse, og jeg glæder mig fx over, at forfatterne lægger den nye forskning i Rasmus Glenthøj 1864 - sanner af de slagte til grund for 1864 krigen. Dermed tilsætter de sig Glenthøjs opgør med myterne om dansk nationalt overmod og fremstiller som han krigsdrubdet som et måske nødvendigt dansk sat på at bringe stormagterne i spil i hårdknuden ved en deling af Slesvig.

Sønderjylland under Preussen, genforening 1920 og en ny verdenskrig

Fra de Slesvigske krige op til i dag folder bogens fremstilling sig ud og bliver for alvor fængende læsning. Vi hører begivenhederne før og ved Genforeningen, om 1930'erne med deres protestbevægelser og de dansk-tyske konfrontationer både syd og nord for grænsen.

Her kan jeg godt lide, at man kalder en spade for en spade og undgår den ofte sete færdsel om den varme grød med hensyn til den fredelige sameksistens, der netop IKKE gav sig udtryk fra tysk side.

Syd for 1920 grænsen kom det også til kraftige chikanerier før og under afstemningen om anden zone. Det blev værre, da nazisterne fik magten i 1930'erne, hvor mindretallet - som alle andre regimemodstandere - blev chikaneret af ihærdige nazister i både embedsværket og blandt naboer.

Nazisterne stod nemlig bomstærkt i Sydslesvig og fik ved Rigsdagsvalget i 1932 hele 62 % af stemmerne. Men selv om Hitler forsvandt i 1945, så var det grundlæggende samme embedsværk og ofte også beslutningstagere, der stadig sad i deres stillinger, hvilket gjorde, at det gik trængt med fremskridt i mindretallets rettigheder i Forbundsrepublikkens første år.

Det tyske mindretal nord for grænsen optrådte groft illoyalt

Til gengæld førte store dele af det tyske mindretal nord for grænsen sig ganske anderledes frem i mellemkrigstiden. Gang på gang og med stigende aggressivitet rejste man krav om genforening med Tyskland. Der til importerede hjemmetsyrkerne gennem 1930'erne under ledelse af Jens Møller nazistiske lærere sydfra til indoktrinering af børnene i de tyske skoler. Sideløbende hermed søgte man med tyske midler også at få mere dansk jord på tyske hænder, hvilket bestemt ikke i fx Løjt skete med fredelige midler.

Det danske modsvar kom i form af omfattende men fredelig dansk både demokratisk/politisk og kulturel modreaktion, som fik meget bred tilslutning i Sønderjylland.

Efter 9. april 1940 støttede en stor del af mindretallet med Jens Møller åbenlyst besættelsesmagten og gik med tyskerne i ryggen til åbenlys grov chikane med det danske flertal. Indadtil opmuntrede og pressede man mindretallets unge mænd til at melde sig til SS-Totenkopf - den mest brutale af alle SS-enheder. Selv om lysten til krigsdeltagelse tog af efter 1943, kostede det knapt 700 af 2150 "frivillige" unge livet.

Men de højtråbende i det tyske mindretal vidste ikke, at ofrene var forgæves. Hitler foretrak et roligt Danmark under samarbejdspolitikken og departementschefstyret med flæskesider og andet godt fra Danmark til krigsførelsen frem for at risikere det danske oprør, en indlemmelse af Sønderjylland ville koste.

Fårhusmentalitet, erhvervsudvikling og fredelige tider

I 1943 så den naziglade Jens Møller skriften på væggen og trykkede på bremsen i iveren for at støtte besættelsesmagten. Men skaden var sket, og fronterne stod skarpt efter befrielsen, hvor mindretallet måtte skærmes fra selvjustis fra vrede danske sønderjyder, der gennem krigsårene havde fået nok.

Selv om mindretallet fik en ret mild behandling ved retsopgøret, spredte ledelsen, som desværre ikke blev udskiftet, alligevel en offermentalitet - Fårhusmyten - opkaldt efter interneringslejren i Frøslev. Godt nok gav mindretallet en undskyldning for den illoyale opførsel under besættelsen, men alt i alt gavnede Fårhusmyten så absolut ikke det i forvejen anspændte forhold til de naboer.

Men som årene gik og nye generationer tog over, blev modsætningerne oplødt. Mod nord opblomstrede store danske virksomheder som Gram og Danfoss, der skabte velstand og opslugede den ledige arbejdskraft, mens udviklingen mod syd stod mere i stampe, idet det tyske wirtschafswunder ikke rigtigt helt nåede Sydslesvig.

Til gengæld kunne det danske mindretal syd for grænsen nyde godt af en ny generation i det gamle embedsværk og lempelser i valglovene til gavn for Sydslesvigs Vælgerforening, der fik flere mandater og udover at være et nationalt også blev et regionalt parti. Partiets samarbejde med SPD skabte nu langt bedre kår for mindretallets skoler, institutioner og generelle kulturelle udfoldelse.

Op til i dag synes de nationale fronter således at være blødt op, og den primære identitet er i dag for de flestes mere knyttet til lokalområdet nord eller syd for 1920 grænsen.

Med disse fortræsningsfulde betragtninger slutter en vel disponeret Sønderjyllands historie, som fra denne anmelders side skal roses for både at medtage ny forskning og give en bred men alligevel fint anskueliggjort formidling af et komplekst stykke Danmarkshistorie.

[Historie-online.dk, den 26. oktober 2022]

← Forrige artikel (<https://www.historie-online.dk/boger/annmeldelser-5-5/lokal-og-slaegthistorie/bogenseslagteren>)

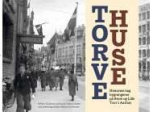
SE RELATEREDE ARTIKLER

BARNDOMSLIV I EN JYSK LANDSBY

VI TOG SKRALDET

TORVEHUSE

[online.dk/boger/torvehuse](https://www.historie-online.dk/boger/torvehuse)

Slesvigske Vognsamling

Per Ole Schovsbo fortæller om den planlagte lukning af samlingen

(<https://www.historie-online.dk/temaer-9/artikler-51-51/indhold-4-ovrigt-52-52-52-52/slesvigske-vognsamling>)

TV-tips, uge 51, 2022

Bl.a. udsendelse om bombardementet af Den Franske Skole i 1945

(<https://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/tv-tips/tv-tips-uge-51-2022>) (<https://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/tv-tips/tv-tips-uge-51-2022>)

f () () ()

Vestjysk Marketing